

ПРСТЕН

– Увек смо били сиротиња, господине, и увек смо били несрећни, али не оволико колико смо сада кад ми је јад завладао у кући и окућници. Знам ја да недаћа дође било када и у било ком облику, али никад нисам ни помислила да би могла узети обличје прстена. Пролазила сам Тргом хероја, смркавало се и жагор птица на ловорима се полако смиривао. Већ сам окаснила. „Ко зна шта ли ради моја омладина“, питала сам се. Још у зору сам отишла у Куернаваку. Журила сам да стигнем кући, јер ми муж, као што и приличи када се жена лоше уда, пије и кад нисам ту ухвати да ми бије децу. Са синовима се више не качи, велики су, господине, и – не дао бог – могли би да му узврате ударац. Али зато се на девојчицама искаљује. Само што избих из улице што се спушта од пијаце ухвати ме киша. Толико је падала да су се на тротоарима формирале реке. Сва сам се савила да бих скрила лице од кише кад, на своју несрећу, угледах како нешто светлуца у води која је текла међу камењем. Као нека златна змијица, сва утрнула од хладне воде. Око ње су се стварали мајушни вртлози.

„Опа, Камила, златан прстен!“ и сагнух се и узех га. Није то била крађа. Улица је улица и оно што припада улици припада нам свима. Био је сав хладан и без иједног каменчића: бурма. Осушио се на моме длану и ценила сам да му не недостаје ничији прст, јер ми се примирио, а потом се и згрејао. На путу до куће говорила сам себи: „Даћу га Северини, својој старијој ћеркици.“ Ми смо сиротиња која никада није имала никакве ђинђуве, а мој луксуз, господине, пре него што су нам одузели земљу да би на нашем повртњаку направили ону фамозну стрељану где гађају голубове, био је то што сам купила лаковане ципелице с каишчићем за погреб свога детета. Мора да се сећате, господине, тога дана када су га Легоретини револвераши убили због земље. И тад смо били сиротиња, али од тога дана, без земље и без мога старијега сина, одиста смо у беди. Зато нам сваки мали ужитак причињава толико задовољство. Затекох децу како седе око комала.¹

– Здраво, децо! Како сте провели дан?

– Ишчекујући ваш повратак – одвратише ми. И схватих да целог дана нису окусили ни залогаја.

– Заложите ватру, па да вечерамо.

Деца наложише ватру, а ја извадих коријандер и сир.

– Што би лепо било кад бисмо имали комадић злата! – рекох ја припремајући изненађење. – Права је срећница жена која може климнути или одмахнути главом док јој се њишу златне минђуше!

– Да, права је срећница... – казаше моја дечица.

– Каква је срећница девојка која може прстом да понишани и прстеном да засени! – казах.

Деца праснуше у смех, а ја извадих прстен и ставих га на руку ћерки Северини. И на томе се све заврши, господине, све док Адријан није дошао у село и стао

¹ *Comal* (шп.) – плоча за припрему разних јела, а нарочито тортиља. (Прим. ирев.)

очијукати пред девојкама. Адријан је радио свега два или три пута недељно, поправљао је камене ограде. Остале дане проводио је на улазу у „Каприц“, где је гледао како купујемо со и сокове. Једног дана заустави моју ћерку Аурелију.

– Чуј, девојчице, од чега је направљена твоја сестрица Северина?

– Не знам... – одговори му невинашце.

– Чуј, девојчице, а коме је намењена твоја сестрица Северина?

– Не знам... – одговори му невинашце.

– Чуј, девојчице, а ону руку на којој носи прстен коме је поклонила?

– Не знам... – одговори му невинашце.

– Види, девојчице, кажи својој сестрици Северини да ми допусти да јој платим со када је буде куповала и да ми дозволи да јој гледам очи.

– Да, младићу – одговори му невинашце. И исприча својој сестри шта јој је Адријан рекао.

Поподне тог седмог маја било је на измаку. Била је велика врућина и од рада смо моја ћерка Северина и ја ожеднеле.

– Хајде, кћери, иди купи нешто да се освежимо.

Моја ћерка оде, а ја седох у патио² да је сачекам. Док сам је чекала стадох разгледати како је патио оронuo и прашњава. Бити сиромашан, господине, значи постепено пропадати попут сваког плочника који се много гази. Такви смо ми сиромаси, нико ни да нас погледа и сви нас газе. И сами видесте, господине, када су ми убили најстаријег синчића да би нам одузели земљу. И шта би? Убица Легорета је направио дворца на мојој земљи и сада има своја клецала од беле свиле у сеоској цркви и недељом када дође из Града Мексика напуни је својим револвераима и рођацима, а ми, босоноги, боље да тамо и не крочимо, да не гледамо ту дрскост. И толика неправда коју трпимо годинама отиरे нам вољу и радост и човек се претвори у хрпу земље и пре него што под њом нађе уточиште. О томе сам размишљала док сам седела у патију своје куће тог седмог маја. „Погледај се, Камила, начисто си пропала! Погледај своју децу. Колико ће још овако? Нимало! Пре него што и буду свесни тога, седеће овде, ако већ не буду мртви као мој убијени синчић, главе усијане од толике беде, и низаће године као да су перле, бројећи дане када не гладују...” Тако отпочех, господине, шетњу кроз свој живот. И видех да су сви путеви пуну мојих трагова. Колико се само препешачи! Колико се околиша! И све то узалуд или да бисмо једног јутра пронашли свога синчића баченог у поље кукуруза с главом прострељеном хицем из маузерке док му крв навире на уста. Нисам плакала, господине. Ако би сиромас бризнуо у плач, његове сузе би потопиле свет, јер је сваки дан разлог за плакање. Даће ми бог времена за плакање, говорила сам себи, и тад схватих да сам у ходнику и да ишчекујем повратак ћеркице Северине. Ватра је била угашена и пси су лајали као што лају ноћу, кад се камење помера. Сетих се да су ми синови отишли с оцем на ходочашће у Гереро поводом Крстовдана и да се неће вратити до деветог. Онда сам се сетила да је Северина отишла у „Каприц”. „Шта ли ми је са ћерком кад се још није вратила?” Погледах у небо и видех како се звезде ужурбано

² *Patio* (шп.) – поплочани ненакривени простор у средини или поред куће, односно зграде. (Прим. прев.)

крећу. Спустих поглед и сусретох се са Северининим очима. Стајала је крај стуба и тужно ме посматрала.

– Ево освежења – рекла ми је гласом у којем је управо посејана несрећа.

Пружила ми је флашу са соком и тада видех да јој је рука натекла и да не носи прстен.

– Где ти је прстен, кћери?

– Идите на спавање, мајко.

Легла је у свој креветић отворених очију. Ја легох крај ње. Ноћ је била дуга и моја ћеркица данима не проговори ни речи. Кад је Габино дошао с момцима, Северина је већ почела да се суши.

– Ко јој је наудио? – питао је Габино, повукао се у себе и данима није пио.

Време је пролазило, а Северина се и даље сушила. Само јој је рука још увек била набрекла. Ја сам неука, господине, никад у школу нисам ишла, али отишла сам у Куернаваку по доктора Адамеа, у улици Алдана на броју 17.

– Докторе, ћерка ми се суши...

Доктор је дошао са мном у село. Још су ми овде његови рецепти. Камила извади неке изгужване папире.

– Мама! Знаш ли ко је Северини повредио руку? – питала ме је Аурелија.

– Не, кћери, ко?

– Адријан, да би јој узео прстен.

Ајме, какав незахвалник! И у дубини душе схватих да рецепти доктора Адамеа не могу да јој помогну. Онда сам једног јутра отишла до Леонор, тетке дотичног Адријана.

– Уђи, Камила.

Уђох обазрива: освртала сам се на све стране не бих ли видела да ли је ту.

– Види, Леонор, ја не знам ко је твој нећак, нити шта га је довело у село, али хоћу да ми врати прстен који је узео мојој ћерки, јер га користи да јој науди.

– Који прстен?

– Прстен који сам ја поклонила Северини. Адријан јој га је скинуо сопственим рукама у „Каприцу” и од тада човек не може да је препозна.

– Не вређај, Камила. Адријан није вештичји син.

– Леонор, кажи му да ми врати прстен за његово добро и за добро целе његове породице.

– Ја му не могу ништа казати! И не волим да вређају моју крв под мојим кровом.

Вратила сам се и целе ноћи бдила над својим дететом. Знате већ, господине, да је једино што људи поклањају зло. Те ноћи Северина је почела да бунца. Авај, благословени Исусе, не дозволи да ми ћерка умре опседнута ђаволом! И стадох да се молим. Моја кума Габријел, овде присутна, рече ми: „Хајдемо по Фулхенсију, да јој избаци то зло из груди.” Оставиле смо девојку с оцем и браћом и отишле по Фулхенсију. Онда је Фулхенсија целе ноћи видала девојчицу, покривену чаршавом.

– Када се огласи први петао, биће ослобођена зла – рекла је.

И тако је и било, господине, Северина се изненада усправи у кревету и повика: „Помозите ми, мамице!” И кроз уста избаци животињу величине моје шаке. Животиња је у шапама држала комадиће њеног срца. Јер за срце јој се та животиња прилепила... Онда закукурика први петао.

– Види – казала ми је Фулхенсија – нека ти сада врате прстен, јер ће пре него што се наврше три месеца пораста младунци.

Чим је свануло, отишла сам до ограда код незахвалника. Тамо сам га сачекала. Видех га како долази, није звиждукао, узгред је ћушкао ногом камен. Ишао је погнутог погледа и с рукама у џеповима.

– Види, Адријане незнанче, не знамо одакле си, ни ко су били твоји родитељи, а ипак смо те овде примили љубазно. А ти заузврат повређујеш девојке. Ја сам Северинина мајка и молим те да ми вратиш прстен којим јој наносиш зло.

– Који прстен? – рече ми накрививши главу. И видех да му се очи цакле од задовољства.

– Онај који си узео мојој ћеркици у „Каприцу”.

– Ко то каже? – накоси шешир.

– Тако је рекла Аурелија.

– А да то није рекла сама Северина?

– Како да каже кад је болесна!

– Хмм...! Шта се све не прича по овом селу. А ко би рекао да је тако кад су јутра овде овако лепа!

– Дакле, нећеш ми га дати?

– А ко каже да је код мене?

– Рђаво ћете се провести и ти и твоја породица – дадох му реч.

Оставих га код ограда и вратих се кући. Затекох Севериницу како седи у дво-ришту, на сунцу. Дани су пролазили и девојка поче да се опоравља. Ја сам радила у пољу, а Фулхенсија је долазила да је чува.

– Јесу ли ти дали прстен?

– Не.

– Младунци расту.

Шест пута сам ишла код незахвалника Адријана да га преклићем да ми врати прстен. И шест пута се подбочио о ограду и задовољно одбио да ми га да.

– Мама, Адријан каже да чак и када би хтео не би могао да врати прстен зато што га је смрскао каменом и бацио у неку јаругу. Бацио га је једне ноћи кад је био пијан и не сећа се где.

– Реци му да ми каже у коју јаругу га је бацио, да га нађем.

– Не сећа се... – понови ми ћерка Аурелија и загледа се у мене с првом тугом у животу. Изађох из куће и запутих се код Адријана.

– Гледај, незнанче, сети се у коју јаругу си бацио прстен.

– Ма каква јаруга?

– У коју си бацио прстен.

– Који прстен?

– Не желиш да се сетиш?

– Једино чега желим да се сетим јесте да се кроз четрнаест дана женим својом рођаком Инес.

– Ћерком твоје тетке Леонор?

– Да, том девојком.

– То је права новост.

– Јесте, јутрошња...

– Прво ћеш ми дати прстен моје ћерке Северине. Само што се нису навршила три месеца.

Адријан стаде да ме гледа, као да ме посматра с велике удаљености, подбочио се о ограду и истурио једну ногу.

– То одиста неће бити могуће...

И остаде ту, зурећи у земљу. Кад стигох кући, Северина је била у кревету. Аурелија ми рече да не може да хода. Послах некога по Фулхенсију. Кад је дошла, исприча нам да ће венчање Инес и Адријана бити у недељу и да су већ позвали родбину. Онда погледа Северину веома тужно.

– Твојој ћерки нема лека. Три пута ћемо јој избацити то зло и три пута ће заметнути младунце. Не рачунај више на њу.

Моја ћерка поче да говори неким непознатим језиком и поглед јој се прикова за таваницу. Таква је била неколико дана и неколико ноћи. Фулхенсија није могла да извади зло из ње све док није достигло своју пуну величину. И ко би рекао, господине, да ће јој се синоћ тако слоштити? Фулхенсија јој је извадила другу животињу с повеликим комадима срца. Једва да јој је остао мајушни комад срца, али ипак довољно велик да се за њега ухвати трећа животиња. Јутрос, кад ми је девојчица била на рубу смрти, зачух да звоне звона.

– Каква је то бука, мама?

– Звона, кћери...

– Адријан се жени... – рекла јој је Аурелија.

И ја, господине, помислих на незахвалника и на пир који су приредили док моја ћерка умире.

– Одмах се враћам – рекла сам.

Те се запутих преко села до Леонорине куће.

– Уђи, Камила.

Било је много људи и много земљаних лонаца с молеом³ и флаша освежавајућих пића. Уђох осврћући се на све стране да видим хоћу ли га угледати. Био је ту, насмејаног лица и озбиљног погледа. Била је ту и Инес, насмејана, а и теткови и рођаци Кадена, сви насмејани.

– Адријане, Северина оде с овог света. Не знам да ли јој је остао и дашак живота да се поврати. Реци ми у коју јаругу си бацио прстен који је убија.

Адријан се трже и опазих му бес у очима.

– Не знам ја ни за какве јаруге. Биљке се суше од јаког сунца и ако се не заливају, а девојке јер су неке намењене, а остају саме...

Сви смо чули фијук његових љутитих речи.

– Северина се суши јер је била неком намењена, а то ниси ти. Зато си је зачарао. Омађијаваш жене!

– Доња Камила, не знате ви коме је намењена ваша ћеркица Северина.

Устукну назад и погледа ме ужарених очију. Не би се рекло да је он младожења ове недеље: не остаде му ни трачак радости, ни успомена на осмех.

³ Mole (шп.) – јело од пилетине, ћуретине или свињетине у сосу од чили папричица, разних зачина, а често и чоколаде. (Прим. прев.)

– Зло је већ учињено. За лек је касно.

Тако каза незнанац из Ометепека и настави да узмиче натрашке, гледајући ме са још више гнева. Ја кренух к њему, као да ме његове очи воде. „Нестаће”, говорила сам у себи док сам напредовала, а он узмицао, са све више гнева. Тако изађосмо на улицу, јер ме је он и даље водио пламеном у очима. „Иде мојој кући да убије Северину”, прочитах му мисли, господине, јер се тамо запутио, полеђушке, тражећи пут потпетицама. Кошуља му је била бела, блештава, а онда, кад је скренуо ка мојој кући, видех да је постала црвена.

Не знам, господине, како сам успела да га погодим у срце пре него што докрајчи моју ћеркицу Северину...

Камила заћута. Човек из полицијске станице ју је погледао с досадом. Млада стенографкиња која је узимала изјаве заустави оловку. Седећи на столицама од роза, рођаци и удовица Адријана Кадене погнуше главе. Инес је имала крви на грудима, а очи су јој биле суве.

Климнувши главом, Габино потврди речи своје жене.

– Потпишите се овде, госпођо, и опростите се од свога мужа, јер вас затварамо.

– Ја не уmem да се потпишем.

Рођаци Адријана Кадене се окренуше ка вратима на којима се управо појавила Северина. Била је бледа и расплетених кика.

– Зашто сте га убили, мајко...? Ја сам га преклињала да се не жени својом рођаком Инес. Сада ћу онога дана када умрем набасати на његов гнев јер сам га раставила од ње...

Северина покри лице рукама, а Камила није могла ни речи да изустити.

Од изненађења је занемела.

– Мама, оставили сте ме саму на путу...!

Северина погледа присутне. Поглед јој паде на Инес, која принесе руку грудима и на својој ружичастој ланеној хаљини помилова скорошену крв Адријана Кадене.

– Много је плакао оне ноћи када ти је Фулхенсија извадила његово дете. Онда је, тако потиштен, пожелео да се ожени мноме. Био је сироче, а ја сам му била рођака. Био је врло непредвидив у љубави и у својом манирима... – рече Инес, спуштајући поглед док јој је рука миловала крв Адријана Кадене.

Убрзо јој предадоше ружичасту кошуљу њеног младог мужа: у пределу срца беше извезена бурма, као једна златна змијица, а на њој угравиране речи: „Славни Адријан и Северина”.

Изворник: Garro, Elena. (1989). *La semana de colores*. S. A., México: Editorial Grijalbo.

(Са шпанској превела Маријана Алексић Милановић)